

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci **starostlivosti o maloletého S. V.**, nar. X., bývajúceho u matky a zastúpeného kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v Bratislave, Vazovova 7/A, dieťa matky MVDr. D. O., bývajúcej v K., zastúpenej JUDr. I. V., advokátom so sídlom v K., a otca M. V., bývajúceho v T., **o návrat maloletého dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu**, vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 1 P 8/2009, o dovolaní matky proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo 16. septembra 2009, sp. zn. 20 CoP 62/2009, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **o d m i e t a .**

Žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava I rozsudkom z 11. mája 2009, č.k. 1 P 8/2009-489

1. nariadil návrat maloletého S. V., nar. X., do krajiny obvyklého pobytu, t.j. do Talianska, v lehote 30 dní od právoplatnosti rozsudku,
2. zaviazal otca zabezpečiť matke ubytovanie v mieste obvyklého pobytu maloletého v Taliansku na dobu minimálne jedného týždňa,
3. zaviazal matku znášať všetky náklady spojené s prepravou maloletého na územie Talianska a jeho odovzdaním otcovi,
4. otca i matku zaviazal nahradiť trovy štátu, každého vo výške 282,20 €, v lehote 3 dní od právoplatnosti rozsudku,
5. žiadnemu z účastníkov nepriznal náhradu trov konania.

Svoje rozhodnutie odôvodnil ustanoveniami čl. 1 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 1, 3, 12, 13 a 19 Dohovoru o občianskoprávných aspektoch

medzinárodných únosov detí (publikovaného oznámením Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 119/2001 Z.z.; ďalej len „Haagsky dohovor“), a § 2 zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom. Vyslovil, že krajinou obvyklého pobytu maloletého je Taliansko, kde sa maloletý narodil a žil spolu s rodičmi až do 4. júla 2008, kedy bol matkou premiestnený na Slovensko, a to napriek výslovnému zákazu talianskeho Riadneho súdu vo Velletri, ktorý má podľa ustanovení Kapitoly II, oddielov 2 a 3 Nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností (ďalej len „nariadenie“) právomoc konať vo veci úpravy práv a povinností rodičov k maloletému. Vzhľadom na predmet tohto konania, ktorým je (len) návrat maloletého do krajiny obvyklého pobytu, vykonal vo veci dokazovanie zamerané výhradne na skutočnosť, či návrat do Talianska môže maloletého vystaviť fyzickej alebo duševnej ujme (čl. 13 Haagskeho dohovoru); návrhu vyhovel po zistení, že hrozba takej ujmy je vylúčená. S námietkami o prípadnej nespôsobilosti otca zabezpečiť riadnu starostlivosť o maloletého odkázal matku na konanie pred talianskym Riadnym súdom vo Velletri. Povinnosť otca zabezpečiť matke ubytovanie v mieste obvyklého pobytu maloletého odôvodnil záverom znaleckého dokazovania o priaznivom pôsobení matky na opätovnú adaptáciu maloletého na pobyt v Taliansku s poukazom na to, že nariadenie návratu nemožno stotožňovať s odňatím dieťaťa matke. O náhrade trov konania štátu rozhodol podľa § 148 ods. 1 O.s.p. s prihliadnutím na skutočnosť, že znalecké dokazovanie bolo nariadené na návrh matky a so súhlasom otca. O trovách konania rozhodol podľa § 150 O.s.p.

Krajský súd v Bratislave na odvolanie matky rozsudkom zo 16. septembra 2009, sp. zn. 20 CoP 62/2009 rozsudok súdu prvého stupňa ako vecne správny potvrdil. Náhradu trov odvolacieho konania nepriznal žiadnemu z účastníkov. Poukázal na správne skutkové zistenia i právne závery súdu prvého stupňa. Uviedol, že v odvolacom konaní už neboli produkované žiadne iné závažné dôkazy, ktoré by mohli mať vplyv na skutkový stav a tým aj právnu kvalifikáciu veci. Vysporiadal sa s viacerými námietkami matky ohľadne nedostatkov v konaní pred súdom prvého stupňa a zdôraznil, že predmetom konania nie je úprava práv a povinností rodičov k maloletému dieťaťu, ale nariadenie návratu maloletého do krajiny obvyklého pobytu. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 146 ods. 1 písm. a/ O.s.p.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podala matka dovolanie, ktoré odôvodnila nevykonaním navrhovaných dôkazov, nedostatočným zistením skutkového stavu a nesprávnym rozhodnutím vo veci. Poukázala na viaceré skutočnosti a dôkazy, s ktorými sa súdy podľa nej dostatočne, resp. vôbec nevysporiadali. Rozhodnutie, ktorým Riadny súd vo Velletri zveril maloletého do osobnej starostlivosti otca a matke zakázal opustiť s ním územie Talianska, bolo vydané až 11. júla 2008 (a bolo jej doručené až 13. augusta 2008), kedy už bola so synom mimo územia Talianska, preto nemohlo byť vykonateľné. Otec vyslovil nesúhlas s premiestnením maloletého na Slovensko až po uplynutí viac než štyroch mesiacov od premiestnenia. Maloletému nebolo v konaní umožnené vyjadriť svoj názor. Znalecký posudok vypracovali osoby, ktoré nie sú zapísané v zozname znalcov, vedenom Krajským súdom (správne Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky – pozn. dovolacieho súdu), a v konaní bola vypočutá len jedna z dvoch osôb, ktoré posudok vypracovali; navyše odvolací súd ponechal bez povšimnutia námietky matky voči záverom posudku. Znalecké dokazovanie bolo vykonané v rozpore so zásadami spravodlivého procesu a „rovnosti zbraní“, zaručujúcimi každej zo strán právo obhájiť svoju vec pred súdom, vrátane predloženia dôkazov. Tým, že súdy nevykonali viaceré dôkazy na zistenie psychického stavu dieťaťa a násilného správania otca, odňali matke možnosť pred nimi konať a porušili i zásadu podľa čl. 13 Haagskeho dohovoru, podľa ktorej musí súd pri rozhodovaní o návrate dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu vychádzať zo starostlivo zisteného skutkového stavu. Súdy neskúmali ani to, kde má maloletý skutočne obvyklý pobyt, hoci matka predložila dôkazy o tom, že dieťa už viac než 14 mesiacov žije na Slovensku a je zžité s prostredím do takej miery, že by mu návrat do Talianska privodil fyzickú i psychickú ujmu. Nesprávny je záver odvolacieho súdu, podľa ktorého konanie, iniciované matkou na Okresnom súde Košice I za účelom rozhodnutia o zverení maloletého do jej osobnej starostlivosti až do právoplatného rozhodnutia v konaní o rozvod rodičov maloletého, je účelové, a už nariadené predbežné opatrenie z 11. júna 2009, sp. zn. 21 P 121/2009 je duplicitné, vzhľadom na už existujúce rozhodnutie talianskeho Riadneho súdu vo Velletri, ktorým bol maloletý zverený do osobnej starostlivosti otca. Uvedené predbežné opatrenie bolo totiž nariadené z iných dôvodov ako rozhodnutie súdu vo Velletri, pričom tieto dôvody (zabezpečenie riadnej starostlivosti o maloletého, s ohľadom na jeho zdravotný stav a potrebu stability výchovného prostredia), stále trvajú. Súdy tiež neskúmali, či boli vykonané primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany maloletého po jeho návrate podľa čl. 11 ods. 4 nariadenia, najmä zabezpečenie pobytu v špeciálnej škôlke, kde bude možné venovať maloletému zvýšenú pozornosť pri liečbe ochorenia očí. Napokon namietala, že odvolací súd napriek jej nesúhlasu rozhodol

vo veci bez nariadenia pojednávania, čím jej znemožnil navrhnúť doplnenie dokazovania, a jeho rozhodnutie nezodpovedá požiadavkám na riadne odôvodnenie rozsudku podľa § 157 O.s.p., preto je nepreskúmateľné. Z týchto dôvodov žiadala napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ako aj rozsudok súdu prvého stupňa zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Otec ani kolízny opatrovník sa k dovolaniu nevyjadrili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpená advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal najskôr, či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno týmto opravným prostriedkom napadnúť (§ 236 a nasl. O.s.p.).

Dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci je dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu. Podľa § 238 ods. 1 až 3 O.s.p. je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej, proti rozsudku, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci, a proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu, vo výroku ktorého odvolací súd vyslovil, že dovolanie je prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu.

Matka dovolaním napadla rozsudok odvolacieho súdu, ktorý nevykazuje znaky žiadneho z uvedených rozsudkov. Nejde o zmeňujúci rozsudok v zmysle § 238 ods. 1 O.s.p. Dovolací súd v tejto veci ešte nerozhodoval, teda ani nemohol vysloviť svoj právny názor, od ktorého by sa odvolací súd odchýlil (§ 238 ods. 2 O.s.p.). Dovolanie smeruje proti potvrdzujúcemu rozsudku, vo výroku ktorého odvolací súd prípustnosť dovolania nevyslovil (§ 238 ods. 3 O.s.p.). Z tohto dôvodu je zrejmé, že dovolanie nie je v zmysle § 238 O.s.p. procesne prípustné.

Vzhľadom k zákonnej povinnosti (§ 242 ods. 1 O.s.p.) prihliadnuť na existenciu procesných väd konania, ktoré zakladajú tzv. zmätočnosť rozhodnutia, skúmal dovolací súd

prípustnosť dovolania aj podľa § 237 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Treba uviesť, že z hľadiska § 237 O.s.p. sú právne významné len tie procesné nedostatky, ktoré vykazujú znaky procesných väd taxatívne vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia. Iné vady, i keby k nim v konaní došlo a prípadne aj mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia nezakladajú. Z hľadiska posúdenia existencie niektorej z procesných väd v zmysle § 237 O.s.p. ako dôvodu, ktorý zakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, nie je pritom významný subjektívny názor účastníka, že v konaní došlo k takej vade, ale len jednoznačné, všetky pochybnosti vylučujúce zistenie, že konanie je skutočne postihnuté niektorou z vymenovaných väd.

Procesné vady konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. dovolateľka nenamietala a ich existencia nevyšla v dovolacom konaní najavo. Prípustnosť dovolania preto z týchto ustanovení nemožno vyvodiť.

Z obsahu dovolania vyplýva, že dovolateľka v danej veci namieta procesnú vadu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p., ktorá spočíva v nevykonaní viacerých ňou navrhnutých dôkazov, v porušení práva na spravodlivý súdny proces a na rovnosť v konaní, v prejednaní veci odvolacím súdom bez nariadenia pojednávania, v nepreskúmateľnosti rozhodnutia odvolacieho súdu, a v nesprávnom právnom posúdení veci.

O procesnú vadu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p., spočívajúcu v odňatí možnosti konať pred súdom, ide vtedy, ak súd v priebehu konania neumožnil účastníkovi vykonať práva priznané mu Občianskym súdnym poriadkom, a to najmä právo predniesť (doplniť) svoje návrhy, vyjadriť sa k rozhodným skutočnostiam, k návrhom na dôkazy a k vykonaným

dôkazom, právo označiť navrhované dôkazné prostriedky, právo so súhlasom predsedu senátu dávať v rámci výsluchu otázky účastníkom (svedkom) a právo zhrnúť na záver pojednávania svoje návrhy, vyjadriť sa k dokazovaniu i právnej stránke veci (§ 101 ods. 1, § 117 ods. 1, § 118 ods. 1 a 4, § 123, § 126 ods. 3, § 131, § 211, § 215 O.s.p.). Vada konania podľa § 237 písm. f/ O.s.p. je dôsledkom porušenia práva účastníka súdneho konania na spravodlivý súdny proces.

Obsahom práva na spravodlivý súdny proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd – ďalej len „dohovor“) je umožniť každému bez akejkoľvek diskriminácie reálny prístup k súdu, pričom tomuto právu zodpovedá povinnosť súdu vo veci konať a rozhodnúť. Právo na spravodlivý súdny proces je naplnené tým, že všeobecné súdy zistia skutkový stav, a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces. Do práva na spravodlivý proces ale nepatrí právo účastníka konania, aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi, navrhovaním a hodnotením dôkazov (IV. ÚS 252/04), ani právo na to, aby bol účastník konania pred všeobecným súdom úspešný, teda aby sa rozhodlo v súlade s jeho požiadavkami (I. ÚS 50/04). Do obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nepatrí ani právo účastníka konania vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom, prípadne sa dožadovať ním navrhnutého spôsobu hodnotenia dôkazov (II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03).

Dovolateľka namieta i porušenie svojho práva na rovnosť v konaní. Toto právo je v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva a rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky súčasťou práva na spravodlivý súdny proces a prejavuje sa vytváraním rovnakých procesných podmienok a rovnakého procesného postavenia subjektov, o ktorých právach a povinnostiach rozhoduje občianskoprávny súd. Rovnosť účastníkov v občianskom súdnom konaní bližšie charakterizuje § 18 O.s.p., podľa ktorého účastníci majú v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd je povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv. Táto zásada sa premieta aj v ďalších ustanoveniach Občianskeho súdneho poriadku, predovšetkým v ustanoveniach upravujúcich vedenie konania a priebeh dokazovania.

Zásada rovnosti v konaní mala byť v neprospech dovolateľky porušená tým, že súdy jej pri znaleckom dokazovaní neumožnili predložiť a nevykonali dôkazy na podporu jej tvrdení. V tejto súvislosti dovolací súd odkazuje dovolateľku na vyššie uvedené nálezy Ústavného súdu a dodáva, že ani dohovor, ani ústava neustanovujú žiadne pravidlá pre prípustnosť dôkazov alebo spôsob, ktorým majú byť posúdené; úprava týchto záležitostí sa ponecháva na príslušné zákony, spravidla na procesné kódexy. Takisto význam dôkazov a potrebnosť ich vykonania sú otázky, ktorých posúdenie je zásadne v právomoci toho orgánu, ktorý rozhoduje o merite návrhu – inými slovami, právomoc konať o veci, ktorej sa návrh týka, v sebe obsahuje právomoc posúdiť to, či a aké dôkazy na zistenie skutkového stavu sú potrebné a akým spôsobom sa zabezpečí dôkaz na jeho vykonanie (I. ÚS 52/03). Posúdenie návrhu na vykonanie dokazovania a rozhodnutie, ktoré z dôkazov budú v rámci dokazovania vykonané, je teda vždy vecou súdu (viď § 120 ods. 1 O.s.p.), a nie účastníkov konania.

K námietke dovolateľky, že odvolací súd nenariadil na pojednanie jej odvolania pojednávajúce, čím jej znemožnil navrhnúť doplnenie dokazovania, dovolací súd poukazuje na ustanovenia § 213 ods. 3 až 5 O.s.p., z ktorých vyplýva, že rozhodnutie o potrebe doplnenia či zopakovania dokazovania v odvolacom konaní závisí od úvahy odvolacieho súdu. Výnimkou sú konania podľa § 120 ods. 2 O.s.p. (teda i veci starostlivosti súdu o maloletých), kedy je odvolací súd povinný doplniť dokazovanie vykonaním ďalších dôkazov (aj keď ich účastníci nenavrhlí), ak ich nevykonali súd prvého stupňa. I táto povinnosť sa však vzťahuje len na dôkazy, ktoré sú potrebné pre správne zistenie skutkového stavu; teda nie na dôkazy bezvýznamné, nadbytočné, či nespôsobilé preukázať tvrdené skutočnosti. Ak odvolací súd dospeje k záveru, že doplnenie či zopakovanie dokazovania v odvolacom konaní nie je potrebné, a pre nariadenie pojednávajúce nie sú splnené ani ďalšie zákonné predpoklady, pojednávajúce nemusí nariadiť (§ 214 O.s.p.). V danom prípade preto uvedená námietka neobstojí.

Ďalšou z namietaných vád je nepreskúmateľnosť rozsudku odvolacieho súdu, ktorého odôvodnenie podľa názoru dovolateľky nezodpovedá zásadám uvedeným v ustanoveniach § 157 ods. 2 a § 132 O.s.p. Nepreskúmateľnosť rozhodnutia je ale judikatúrou Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (R 111/1998) považovaná za dôsledok a vonkajší prejav tzv. inej procesnej vady konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. (teda nie vady konania v zmysle

§ 237 O.s.p.). Takáto procesná vada je síce relevantným dovolacím dôvodom (ak mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci), sama osebe ale prípustnosť dovolania nezakladá.

Z obsahu dovolacích námietok možno vyvodiť, že dovolateľka namietala aj nesprávne právne posúdenie veci oboma súdmi nižších stupňov. Ustanovenie § 237 písm. f/ O.s.p. však dáva možnosť konať pred súdom do súvislosti s faktickou činnosťou súdu a nie s jeho právnym hodnotením veci zaujatým v napadnutom rozhodnutí. Právnym posúdením súd nemôže účastníkovi odňať možnosť konať pred súdom, lebo právnym posúdením sa mu neznemožňuje realizácia jeho procesných práv. Nesprávne právne posúdenie veci je (tak ako iná procesná vada konania) síce relevantným dovolacím dôvodom, samo osebe však prípustnosť dovolania nezakladá. Dovolací súd by sa ním mohol zaoberať až vtedy, ak by dovolanie bolo procesne prípustné. O taký prípad v prejednávanej veci nejde.

Keďže existencia žiadnej z dovolateľkou namietaných väd konania podľa § 237 písm. f/ O.s.p. sa v dovolacom konaní nepreukázala, nemožno prípustnosť dovolania z tohto ustanovenia vyvodiť.

Vzhľadom k uvedenému dospel Najvyšší súd Slovenskej republiky k záveru, že dovolanie je v prejednávanej veci procesne neprípustné, preto ho v zmysle § 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p. odmietol. Riadiac sa právnou úpravou dovolacieho konania, otázkou vecnej správnosti napadnutého rozsudku odvolacieho súdu sa nezaoberal.

O trovách dovolacieho konania súd rozhodol podľa § 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p. a § 146 ods. 1 O.s.p. písm. a/ O.s.p.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 15. apríla 2010

JUDr. Daniela S u č a n s k á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia :

Jarmila Uhlířová